(1631) "वृतु भाषार्थः" (X-चुरादिः-1782. अक. सेट्. उभ.)

आस्वदीयः।

'वर्तयेद् भाषणार्थे णौ वर्तने शपि वर्तते ॥' (श्लो. 96) इति देवः। 'भासार्थः' इति क्षीरस्वामिशाकटायनादयः। '—दीप्तौ' इति वोपदेवः। 'तथा च क्षीरस्वामी—'भासा दीप्तिरर्थो येषां ते भासार्थाः' इति मा. धा. वृत्तौ। क्षीरतरङ्गिण्यां तु नायं पाठ उपलभ्यते। उदित्करणात् णिचो वैकल्पिकत्वम् इति ज्ञेयम्।

वर्तकः-र्तिका, विवर्तयिषकः-षिका, वर्तकः-विवर्तिषकः-वरीवृतकः-तिका; वर्तयिता-त्री, विवर्तयिषिता-त्री, वर्तिता, विवर्तिषिता, वरीवृतिता-त्री; इत्यादिकानि रूपाणि सर्वाण्यपि चौरादिकजासयतिवत् (596) ऊह्यानि। यङन्ते सर्वत्र 'रीगृदुपधस्य—' (7-4-90) इति रीगागमः।

(1632) "वृधु वृद्धौ" (I-भ्वादिः-759. सक. सेट्. आत्म.)

'तदेव रूपं भाषार्थे वृधेर्वृद्धौ तु वर्धते।' (श्लो. 124) इति देवः। वर्धकः-र्धिका, वर्धकः-र्धिका, विवर्धिषकः-षिका, विवृत्सकः-त्सिका, वरीवृधकः-धिका; वर्धिता-त्री, वर्धयिता-त्री, विवर्धिषिता-विवर्त्सिता-त्री, वरीवृधिता-त्री; इत्यादिकानि रूपाणि सर्वाण्यपि भौवादिकवृतु(1629)धातुवत् ऊह्यानि। [1]वर्द्धनः, [2]वर्धिष्णुः, वृद्धः, वर्षिष्ठः, वर्षीयान्, [3]वृद्धिः, वार्धुषिकः, [4]वर्धमानः,

---

1. 'नन्दिग्रहिपचादिभ्यः—' (3-1-134) इति नन्द्यादित्वात् संज्ञायां कर्तरि ल्युः। एवम् आनन्दवर्धनः इत्यत्रापि कर्मण्यणं बाधित्वा ल्युरेव।
2. तच्छीलादिषु कर्तृषु 'अलंकृञ्निराकृञ्प्रजनोत्पचोत्पतोन्मदरुच्यपत्रपवृतुवृधु—' (3-2-136) इति इष्णुच्प्रत्ययः।
3. वृद्धिनिमित्तं द्रव्यम् वृद्धिः तादर्थ्यात् ताच्छब्द्यम्। 'क्तिच्क्तौ च—' (3-3-74) इति संज्ञायां क्तिच्। यद्वा क्तिन्। 'वृद्धिरादैच्' (1-1-1) इत्यत्र वृद्धिशब्दस्तु संज्ञात्वेऽपि क्तिन्नन्त एव, न क्तिजन्त इति पस्पशायां भाष्ये प्रतिपादितत्वात् स्पष्टम्।
4. 'ताच्छील्यवयोवचनशक्तिषु—' (3-2-129) इत्यादिना यथासम्भवमर्थत्रयेऽपि चानश्प्रत्ययः। वर्धमानः त्रिविक्रमः। 'रूढिशब्दप्रकाराः ताच्छीलिकाः' (भाष्यम् 3-2-56) इति वचनात् रूढोऽयम्।